

WORKSHOP JAKO JEDNA Z ORGANIZAČNÍCH FOREM VÝTVARNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Zpráva o akci na katedře výtvarné výchovy PdF UP

Taťána Šteiglová

Na katedře výtvarné výchovy PdF UP v Olomouci proběhl v srpnu 2004 workshop pod názvem Vlákno – řemeslo a umění. Letní tvůrčí dílna byla určena pro studenty a absolventy pedagogických fakult studijního oboru učitelství výtvarné výchovy, kterým nabízela soustředěnou tvořivou práci koncentrovanou do několika dní. Cílem bylo dát příležitost nejen stávajícím studentům, ale i pedagogům z praxe přístup k vlastní tvorbě, možnost naplnit potřebu vyjádřit se, naplnit touhu vytvářet něco krásného nebo mít alespoň potěšení ze hry a ze zvládnutí technicko řemeslných úskalí práce.

Pětidenní workshop si kladl za cíl vytvořit prostor pro poznání původního zemědělského způsobu života na Hané s jejími tradicemi, rituály, uměním a využít této inspirace pro autonomní současný textilní projev. Předpokladem vlastní tvorby bylo zvládnutí tradičních textilních technik, získání zkušenosti z intenzivního prožitku a kontaktu s lidovým uměním této oblasti. Od tohoto záměru se odvíjela i výsledná koncepce organizace workshopu. Účastníci navštívili depozitář Vlastivědného muzea v Olomouci, kde vedle typických hanáckých bohatě zdobených lidových textilií měli možnost shlédnout i nepřeberné množství předmětů běžného denního života. Lidové textilie, jejich funkci, ornamentiku a barevnost, ale i jiné oblasti užité tvorby keramiku, malbu na sklo či práci s přírodními pletivy, jim přiblížila přednáška ředitelky Vlastivědného muzea v Olomouci s dalšími odborníky z tohoto pracoviště. V průběhu workshopu byla zařazena do programu i exkurze do skanzenu hanácké lidové architektury v Příkazích.

Současně se získáváním teoretického i emočního zázemí se frekventanti začali prakticky seznamovat s některými textilními postupy. Výběr textilních technik vycházel z úvahy o časových limitech kurzu a omezil se na tři – krosienku, tkaní a paličkování, ty, které buď v hanáckých domácnostech byly používány nebo tam byly v nějaké podobě uplatněny. Účastníci měli během prvních tří dnů do úskalí technik postupně proniknout. Vlastní soustředěné práci předcházela pokus o spřádání přástu na kolovrátku i vyzkoušení některých dalších předtkalcovských technik, jako je tkaní na destičce, karetkách či kolíkovém stávkou. Po rozdělení do skupin, které vedly tři odborné lektorky ze Spolku řemesel ručních

ze Štěpánova, se účastníci blíže seznamovali se tkaním na tkalcovském stavu, pletením krosienky na rámu i s technikou paličkované krajky. Každý z účastníků měl prakticky postupně zvládnout všechny textilní techniky. Vzhledem k jejich náročnosti, jak časové tak i technické, bylo předem dohodnuto, že se frekventanti seznámí pouze se základy textilních postupů, tak aby byli schopni se v dané technice vyjádřit. Práce s textilním vláknem byla pro frekventanty na závěr tohoto bloku obohacena o možnost práce se slámou, která patří k k typickým a specifickým materiálům Hané. Záměrem organizátora bylo rozšířit škálu materiálů i o jiné druhy přírodních vláken, které mají své místo v současném textilním umění.

Po třech dnech věnovaných řemeslu byl dán prostor problematice současného textilního umění. Cílem byla snaha dát do kontextu tradici se současnou textilní tvorbou. Přednáška o tendencích v textilní tvorbě 2. pol. 20. století vedená organizátorem workshopu z katedry výtvarné výchovy, nutná především pro pedagogy z praxe, byla dovršena aktuální informací o probíhající přehlídce světového textilního umění na Trienále textilní tvorby v polské Lodži.

Pak byl již věnován čas vlastní tvorbě účastníků, jejichž úkolem bylo tvořivě využít impulsy z lidové tvorby a tradičního řemesla a najít pro ně aktuální výraz v kontextu současného výtvarného umění a doby. Tato fáze se ukázala jako nejzávažnější, nejnáročnější a současně však byla i nejzajímavějším momentem v procesu vlastní tvorby. Hledání vlastního výrazu pro tradiční řemeslo bez obvyklé návaznosti na užitý artefakt bylo totiž pro většinu tvůrců náročné, i když současně velmi lákavé. Účastníci se s tímto problémem vyrovnávali každý po svém s různou mírou kreativity. U některých převládala akcent na tradiční polohu řemesla, u jiných byla technika použita s větší svobodou. U všech však byla vidět zřetelná snaha se tvořivě vyrovnat s náročným úkolem a na výsledných artefaktech bylo vidět nezpochybnitelné úsilí po individuálním řešení. Většina účastníků se až na malé výjimky omezila na práci v ploše. Sympatickým rysem bylo, že všechny vyzkoušené techniky našly uplatnění ve volné tvorbě. V menším počtu případů autorky zvolily zcela jiné vlastní techniky. Výsledné práce a jejich výtvarná kvalita byla různorodá, s větší či menší dávkou originality, ale s velkou mírou upřímnosti. Práce byly ovlivněny několika faktory. Jak časovým limitem daným délkou workshopu, tak absencí dřívější osobní zkušenosti autorů se zvolenými technikami i jejich časovou náročností. K významným faktorům patří zcela jistě i časová vzdálenost od ukončení studia a doba působení v praxi bez možnosti dále rozvíjet vlastní tvorbu. Výsledky z workshopu lze označit za velmi důležité z mnoha důvodů.

Cílem celé akce nebyla obecně vyznívající objektivita, kterou by nesla díla autorů. Málomocný z tvůrců by byl schopen v rámci oblasti umění přinést něco nového a ani se nic takového neočekávalo. Těžiště práce bylo jinde. Především v posilování kreativních schopností účastníka potřebných pro něho samotného i pro jeho profesi učitele. Odměnou pro něj byla osobní zkušenost z tvorby, z kvalitativně jiné a intenzivnější účasti na vlastní činnosti a životě. Výtvarná práce se v takovém pojetí může stát i prostředkem sebepoznání, nalezení vlastních netušených schopností i prostředkem hledání při odkrývání vlastních možností. Záměrem pak bylo, aby proces tvorby obohatil účastníka nejen jako osobnost jedince, ale i současně jako osobnost výtvarného pedagoga.

Workshopu se účastnilo celkem 18 účastníků žen. Stávající studentky katedry výtvarné výchovy byly pouze tři, stejný počet byl i nedávných absolventek, zbývajících 12 účastnic byly učitelky z praxe působících na všech typech škol včetně oděvních. Frekventantky po ukončení dílny ocenily iniciativu katedry směřovanou k pedagogům v praxi a rády by se zúčastnily i dalších podobně koncipovaných workshopů. Akce byla finančně zabezpečena díky grantu magistrátu města Olomouc.

Definitivní závěr textilního workshopu se konal v listopadu 2004, kdy v prostorách UCUP v Galerii Student proběhla výstava prací účastníku letní tvůrčí dílny.

Workshop – tvůrčí dílna není žádnou originální organizační formou. Pod různými názvy se vyskytuje ve světě téměř na všech výtvarně zaměřených pracovištích – letní dílna, tvůrčí dílna, kurzy, sympozia – naznačují, že se jedná obvykle o dlouhodobější, monotematicky koncipovanou a intenzivní výtvarnou práci, ve které člověk obnovuje své zdroje tvořivosti, a může jako jedna z velmi účinných forem předcházet u výtvarných pedagogů syndromům vyhoření či stereotypům. Jde tedy ideální organizační formu umožňující věnovat čas a prostor náročnějším úkolům, koncentrovanější práci s hlubším dopadem.

V prostředí pedagogických fakult je workshop určen pro studenty a pedagogy z praxe. Pořádání by mělo být trvalým zájmem vysokoškolských pracovišť, pokud chtějí ovlivňovat kvalitu výtvarné výchovy na školách.